

3. Jūnijs 2014 /NR. 22 (824)

Numura tēma

Nav pamata neizdot izpildrakstu *ad hoc* šķīrējtiesu spriedumiem

<http://www.juristavards.lv/doc/264562-bnav-pamata-neizdot-izpildrakstu-ad-hoc-skirejtiesu-spriedumiemb/>



Agris Repšs

ZAB "Sorainen" partneris, zvērināts advokāts

Kā vērtējat Šķīrējtiesu likuma nepieciešamību un projekta izstrādes gaitu un rezultātu?

Šķīrējtiesu regulējumā būtu nepieciešamas izmaiņas, un jauna regulējuma pieņemšana ir sen gaidīta. Tomēr jāatzīst, ka projekta izstrāde ir bijusi gausa un faktiskais rezultāts liecina, ka regulējumā joprojām būs daudz trūkumu. Pozitīvi ir vērtējams mēģinājums noteikt kritērijus pastāvīgo šķīrējtiesu darbībai, kam vajadzētu samazināt neadekvāti lielo šķīrējtiesu skaitu Latvijā.

Vai, jūsuprāt, likumprojekts atbilst ANO 1985. gada 21. jūnija Starptautiskās tirdzniecības tiesību komisijas (UNCITRAL) Starptautiskās komercšķīrējtiesas parauglikumam?

Likumprojekts neatbilst UNCITRAL parauglikumam vairākos būtiskos jautājumos. Manuprāt, tiesu noslodze nav pamatots arguments tam, ka likumprojekts neparedz, ka šķīrējtiesa varētu lūgt palīdzību pierādījumu iegūšanā vispārējās jurisdikcijas tiesām, kā arī nav paredzēta cita veida sadarbība ar vispārējās jurisdikcijas tiesām. Arī šķīrējtiesas izšķir strīdus, un sadarbība ar tiesām ir organiska nepieciešamība, jo strīdu izšķiršana šķīrējtiesā ir daļa no tiesu varas realizācijas komercstrīdos. Šāds regulējums stiprinātu tiesiskumu un uzticību šķīrējtiesām.

Varbūt sadarbībai ar tiesām regulējumam var noteikt pārejas periodu, kad noskaidrotos, cik pastāvīgās šķīrējtiesas un ar kādu lietu apjomu nostabilizējas Latvijā, un tad pamazām iedzīvināt regulējumu šķīrējtiesu sadarbībai ar tiesām.

Jautājums par prasības nodrošināšanu ir diskutējams. Pašreiz ir paredzēts, ka prasību šķīrējtiesā var nodrošināt tikai pirms tās celšanas. Nav objektīva pamatojuma, kāpēc tiesas nevarētu nodrošināt arī tad, kad prasība tiek iesniegta šķīrējtiesā. Manuprāt, prasības nodrošināšana būtu jāpieļauj arī tad, kad tiek celta prasība.

Vai likumprojektā pamatoti nodalīts *ad hoc* un pastāvīgās šķīrējtiesas regulējums – t.i., ka *ad hoc* šķīrējtiesu lēmumiem nevarēs lūgt izpildrakstu?

Tas, ka *ad hoc* šķīrējtiesu nolēmumi nav izpildāmi piespiedu kārtā, neatbilst šķīrējtiesu idejai un principā, manuprāt, neatbilst Satversmē nostiprinātajai tiesībai uz taisnīgu tiesu (92. p.). Nav nekāda objektīva pamatojuma tam, ka *ad hoc* šķīrējtiesu spriedumi nav izpildāmi piespiedu kārtā. Tad būtu jānosaka, ka Latvijā var darboties un izpildāmi tikai pastāvīgo šķīrējtiesu spriedumi. Piespiedu izpildes iespēja ir saistīta ar tiesībām uz tiesu, un gadījumā, kad valsts īpaši nosaka, ka *ad hoc* šķīrējtiesas var tikt izveidotas, lai izšķirtu strīdu, tad jābūt iespējai šādu spriedumu izpildīt piespiedu kārtā. Pretējā gadījumā personai tiek liegtas tiesības uz tiesu.

Jāņem vērā, ka gadījumā, ja puses vēlēšies izvest *ad hoc* šķīrējtiesu ārpus Latvijas, šāds spriedums būs jāizpilda saskaņā ar Ņujorkas konvenciju.

Man nav zināma neviena demokrātiska valsts, kur *ad hoc* šķīrējtiesu spriedumi nebūtu izpildāmi. Ķīna un Taivāna neatzīst vietējās *ad hoc* šķīrējtiesas. Taivānā līdzīgi kā Latvijā ārvalstu *ad hoc* šķīrējtiesu spriedumi tiek atzīti. Taču Taivānā atšķirībā no Latvijas likums tieši nosaka, ka vienošanās par *ad hoc* šķīrējtiesu nav spēkā.

Kāds ir jūsu viedoklis par Saeimā karstas debates izraisījušo jautājumu – kādi kritēriji būtu jāņem vērā, lai veidotu pastāvīgo šķīrējtiesu?

Domāju, ka tik augsta kritērija noteikšana varētu radīt jautājumu par tā atbilstību Satversmei. Manuprāt, kritērijs varētu būt arī zemāks, un līdz ar to pastāvēt varētu vēl citas šķīrējtiesas. Svarīgākais būtu paredzēt, ka netiek ierobežota šķīrējtiesnešu iecelšana no "slēgta saraksta", un sadarbības ar tiesām nodrošināšana.

Kā jūs vērtējat likumprojektā iestrādātās šķīrējtiesnešu kvalifikācijas nosacījumus un piecu gadu resertifikācijas prasību?

Augstu kvalifikācijas prasību izvirzīšana ir veids, kā var nodrošināt šķīrējtiesnešu kvalifikāciju un nodrošināt spriešanas kvalitāti.

Vai būtu jāizmanto iespēja iestrādāt jaunajā likumā jauninājumus, piemēram, regulējot šķīrējtiesnešu imunitātes jautājumu?

Šī diskusija ir aktuāla starptautiskajos procesos, bet diez vai Latvijā tā būtu vietā, kad daļā no pastāvīgi esošajām šķīrējtiesām Latvijā strīdi tiek izskatīti viena "klienta" interesēs un vairāki advokāti un juristi piedāvā šķīrējtiesu kā pakalpojumu sekmīgai un garantētai lietas izspriešanai.

Vai ir nepieciešams iestrādāt šķīrējtiesas spriedumu apstrīdēšanas mehānismu?

Šis ir diskutabls jautājums. Viena no šķīrējtiesas priekšrocībām ir tā, ka šķīrējtiesas spriedumu var apstrīdēt tikai uz ierobežotu procesuālu pārkāpumu pamata. Domāju, ka nebūtu pieļaujama šo pamatu paplašināšana ārpus tiem pamatiem, kas paredzēti UNCITRAL parauglikumā. Parauglikums paredz, ka pirms izpildes var iesniegt pieteikumu par šķīrējtiesas sprieduma atcelšanu (*setting aside*). Manuprāt, atcelšanas procedūras ieviešana pirms sprieduma izpildes procedūras, ka tiesa arī pārbauda, vai nav kāds no pamatiem šķīrējtiesas

sprieduma neizpildei, būtu atbalstāma. Tomēr tad šis process ir jāsabalansē ar izpildes kontroles mehānismu, lai nebūtu iespējama sprieduma divkārša pārbaude.■

ATSAUCE UZ ŽURNĀLU

Repšs A. Nav pamata neizdot izpildrakstu *ad hoc* šķīrējtiesu spriedumiem. Jurista Vārds, 03.06.2014., Nr. 22 (824), 18.-19.lpp.